

emelő, olyan országos vállalása lehetne, amelyet javaslok fölvenni a III. Országos Honismereti konferencia ajánlásaiba, illetve határozataiba.

Mozgalmunk húsz esztendeje igazolta, hogy lelkiismeretesen vállaltuk értékeink megőrzését, gyarapítását. Tudunk és a jövőben is tudunk majd dolgozni, harcolni is ha kell, alkár tájneveink megőrzéséért, történelmi, néprajzi, munkásmozgalmi adatok megszerzéséért, műemlékeink megbecsüléséért. Egyet azonban ne tanuljunk meg soha: értékeink pusztulására legyinteni; azt, amit dolgos kéz, értelmes fő az egyén vagy a közösség számára létrehozott, elherdálni.

Dr. Szathmári István:

A szókincsgyűjtés jelentőségéről

Az írásbeli beszámoló is kitért rá, többen említették, mint legfontosabbat a *földrajzinév-gyűjtést*. Erről csak annyit, hogy a Hazafias Népfront országos titkársága is foglalkozott vele és számunkra — mármint a földrajzinév-gyűjtőkre, nyelvészekre — nagyon kedvező határozatot hozott. Ismeretes, hogy lassan az egész országban befejeződik ez a nagy munka.

Foglalkoztunk a nyelvjárásgyűjtéssel általában, különösen a paraszti gazdálkodás szókincsének az összegyűjtésével. Ez is nagyon fontos, mert hiszen lassan kivésznek, tehát meg kell menteni őket. Foglalkoztunk a nemzetiségi nyelvapolással, a nemzeti-ségi területeken való földrajzi- és egyéb névgyűjtéssel. Új dolog az Ezerjófű akció is, amely nemrégiben indult.

Mindenki előtt ismeretes, hogy az anyanyelv a társadalmi és egyéni létnek az alapja. Nemcsak elkísér a bölcsőtől a koporsóig, hanem lehetővé teszi — ahogy a szociológusok mondják — az egyén szocializációját, tehát társadalmivá válását és a személyiség teljes kibontakoztatását. Ha ez nincs meg, akkor nem megy a társadalomba való beilleszkedés, de az egyéniség sem bontakozhat ki. Az anyanyelv egész valónkát áthatja. Ebből következik, hogy nagyon fontos a megértés és a megértetés. Tehát az, hogy a másikat megértem, akár beszélt az illető, akár leírta a maga mondandóját, továbbá hogy én ki tudjam fejezni magamat. Fontos az olvasástudás. Bizony a gyerekeknek nem kis szívaléka úgy kerül ki az iskolából, hogy nem tud olvasni rendesen, tehát a megértéssel baj van. De baj van a megértetéssel is, tehát a kifejezéssel. Az utóbbi 15—20 évben a nyelvművelés területén nagy eredményeket értünk el: felvirágozott a Magyar nyelv hete, sok előadást tartunk, népszerűek a rádióknak az Édes anyanyelvünk adásai, efféle könyvek tömege jelent meg. Ez mind nagyon jó, de igazándiból az iskola és az egész társadalom segíthet. Mostanában mondják, leírják felelős emberek is, írók, hogy romlik a magyar nyelv. Ez igaz is, meg nem is. Igaz olyan értelemben, hogy a nyelv állandóan változik, nem is minden része egyformán és nem is egyforma gyorsasággal. Azonban amikor több ok van a változásra — és most szerencsénkre sokkal több ok van —, akkor több a salak is, de azért úgy nem igaz, hogy romlik a nyelvünk, csak az, hogy jobban kell rá vigyáznunk, jobban kell vele törődnünk. Különösen három területen van baj. Az egyik a bürokratikus, elszemélytelenítő, elkenő fogalmazásmód: „elintézésre került a dolog”, vagy „nem került elintézésre”. Nem az, hogy elintéztem, vagy nem intéztem el. Ennek aztán számtalan egyéb megnyilvánulása van a homályosságig, a nyakatekert mondatokig bezárólag, ami a megértést gátolja. A másik a hangos beszéd, a hangsúly, szünet, tagolás, a tempó, hanglejtés stb. Nem térek ezekre ki. A harmadik pedig, ami még inkább túlmutat a nyelven, a nyelvi magatartás. Tehát gondolok itt a megszólításra, a köszönésre és még inkább a durvaságra, trágárságra, amely bizony meglehetősen elterjedt. Hogyan lehetne segíteni, mit tudna tenni a Honismereti mozgalom, a Hazafias Népfront? Tovább kell vinni a földrajzinév-gyűjtést és egyéb akciókat. Azután — bár ez nem a közvetlen nyelvművelés még — a ragadványnevek, becenevek gyűjtésével, az anyakönyvekkel, a régi nevek, a nyelvjárás jelenségek gyűjtésével, a regionális köznyelvekkel érdemes foglalkozni. Aztán jön a nyelvművelés, a költői, írói nyelvvél való foglalkozás, a fogalmazás, amit régi szóval így neveztek. Milyen keretben lehetne ezt megvalósítani? Én mindenekelőtt a honismereti szakkörökre, diákközösségekre gondolok, mert a gyerekeket érdeklik a nyelvi, anyanyelvi kérdések. Különösen a szakmunkásképzők fon-

tosak, mert a heti egy óra nem elegendő, s a környezet is olyan, hogy nagyon sokszor az odakerülő gyerekek kifejező módon beszélni sem tudnak megtanulni. A másik a honismereti diáktáborok, az építőtáborok, szakkörök. Ott is kellene foglalkozni az anyanyelvi kérdésekkel.

A szakkörvezetőkről volt szó az írott anyagban, tessék egy pontba beiktatni, hogyha esetleg majd vizsgálni is kell belőle, ez is legyen része annak. Hogyha van Ismerd meg szakmádat mozgalom, mért ne indíthatnánk egyszer Ismerd meg anyanyelvedet címen mozgalmat? Nagyon ránk férne mindannyiunkra. Nagy Lászlónak a Versben büjdosóból vett idézetével fejezem be mondandómat: „Megnyugtát e bizonyosság, hiszek a szóban, kötelességem figyelni a szóra, bánnom a szóval odaadás és felelősség.” Hát nekünk kétszeres odaadásunk és kétszeres felelősségünk van, nemcsak magunk miatt, hanem másokért, mindazokért, akik ebben a magyar társadalomban élnek.

Knopp András:

A felnövekvő generáció azonosuljon a nemzet múltjával, jelenével és szocialista jövőjével

Engedjék meg, hogy a Központi Bizottság és a Központi Bizottság Tudományos Közoktatási és Kulturális osztálya nevében üdvözlöm a tanácskozás valamennyi résztvevőjét és önökön keresztül mindazokat, akik aktív munkásai a Honismereti mozgalomnak, kiknek eredményeiről részletesen szól az írásos beszámoló és a szóbeli referátumok, hozzászólások és mindaz, aminek itt tanúi lehettünk a kiállításon is és ennek az egész tanácskozásnak a légköre is. Külön szeretném megköszönni a Hazafias Népfront Országos Tanácsának és a népfrontmozgalom valamennyi aktivistájának, munkásainak a Honismereti mozgalom munkáját, mind szélesebb körű kibontakozását elősegítő, összefogó, irányító tevékenységét, mindazoknak a munkáját, akik hozzájárultak a Honismereti mozgalom eredményeihez és a mostani tanácskozás sikeréhez is. Szólni kell azoknak a szakembereknek, tudósoknak, tudományos műhelyeknek, közgyűjteményeknek és munkatársainak a tevékenységéről is, akik szakmai irányító munkájukkal, a szakköröknek nyújtott segítségükkel, tanácsaikkal, útmutatásaikkal járultak hozzá a mozgalom szakmai színvonalának emeléséhez, a honismereti munkálkodás szakszerűségének elmélyüléséhez.

Népművelési, közművelődési gyakorlatunkban az elmúlt 20 év során a közéletiség, a társadalmi tudat alakítása, a szocialista demokratizmus fejlesztése érdekében megkülönböztetett figyelmet fordítottunk a helytörténeti és honismereti mozgalom segítésére és támogatására. A Magyar Szocialista Munkáskart XII. kongresszusa is nyomatékkal szövelt arról, hogy a szocialista hazaszeretet, a proletár internacionalizmus a társadalomépítő munka lendítőereje, kimeríthetetlen erőforrása. Társadalmunk szocialista vonásainak erősítésére irányuló munkájában a párt nemcsak a társadalomtudományok, a propaganda, az agitáció, a tájékoztatás és a művelődés területén dolgozókra számít, hanem a Honismereti mozgalom valamennyi résztvevőjére.

Külön szeretném kiemelni, hogy a honismereti munka aktív személyiségformálása elősegíti a személyiségnek a közösséghez, szülőföldhöz való aktív viszonyulását. Mindezen túl a mozgalom elsődleges feladata kell hogy legyen, hogy a fiatalok és idősebbek, munkaközösségeik és nemcsak az egyének részvételét biztosítsa, tehát szakkörök, múzeumbarát körök, népművészeti gyűjtő csoportok közösség formáló tevékenységét is segítse, épp az értelmes feladatok megtalálásában és megoldásában. A Honismereti mozgalom feladatairól, céljairól itt már részletesen szövelt a referátum és a korreferátumok is. Én ehhez nem kívánok hozzátenni semmit, mert messzemenően egyetértek mindazzal, ami elhangzott. Általában nemzeti múltunk, az egyes közösségek múltjának, hagyományainak feltárásáról beszélünk, amikor a Honismereti mozgalom feladatait legáltalánosabban körvonalazzuk.

Szó volt itt több szempontból is arról, hogy a Honismereti mozgalomnak egész progresszióknak hagyományrendszerét kell feltárnia. E téren abból kell kiindulni, hogy mi az ami a felnövekvő generáció szempontjából a legfontosabb, hogy azonosulni tudjanak a nemzeti múlttal, a hagyományokkal, a nemzet jelenével és szocialista jövőjé-